

УДК 72.01

Г. І. Дорохіна

канд. арх., доц. кафедри теорії архітектури

Київський національний університет будівництва та архітектури

ДИНАМІЧНЕ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСТА

Анотація: на основі досліджень процесів реконструкції і рефункціоналізації дано визначення терміну "динамічне збереження". Проведений порівняльний аналіз архітектурно-композиційних прийомів сучасної вітчизняної та закордонної реконструкції. Зроблені висновки стосовно більш ефективних шляхів розвитку міст.

Ключові слова: динамічне збереження, реконструкція, рефункціоналізація, реновація, ефективні шляхи розвитку міста.

Сьогоднішні умови постіндустріальної неотертичної економіки (економіки сфери послуг) призвели до кризового стану або припинення діяльності промислових об'єктів в межах міста, а отже до появи великої кількості порушених територій. З іншого боку підвищення рівня урбанізації загострює дефіцит міської території для будівництва нового житла, для розвитку малого та середнього бізнесу, наукомісткого виробництва, сфери послуг тощо. Актуальними на цьому етапі постають питання дослідження моделей розвитку міст та вирішення оптимізаційних задач пов'язаних з підвищенням ефективності їх функціонування.

Декан архітектурної академії Міндрізіо (Швейцарія), керівник студії Architectural Systems Office, експерт в області містобудування, професор Хосе Асебільйо сформулював 4 основні принципи моделей розвитку міст. Зокрема: метаболізм міста, інтенсивність, урбанізацію та неометрополітанізм. **Метаболізм** міста – це ефективність функціонування, енергетичний баланс та логістика міста. Поняття **інтенсивність** включає в себе показники щільності, компактності, ритму життя. **Рівень урбанізації** залежить

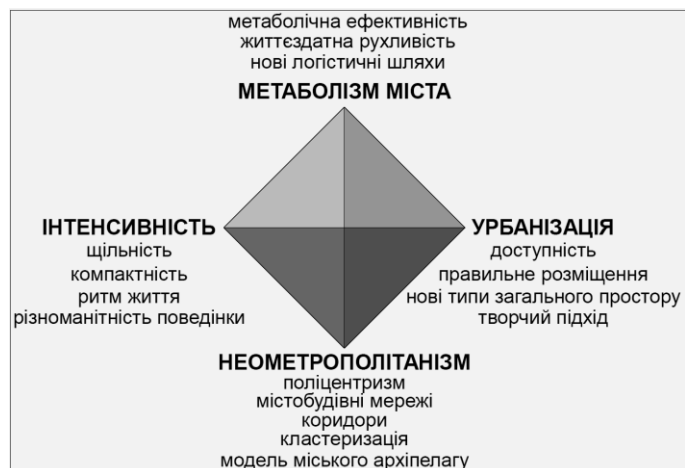

Рис. 1. Принципи створення нових моделей міст

Рівень урбанізації залежить

від досяжності міста, економічної доступності житла, достатньої кількості громадських просторів та креативності. **Неометрополітанізм** – принцип створення нових метрополій, на кшталт архіпелагів, за допомогою створення між ними нових коридорів та транспортних мереж.

Одним з заходів підвищення метаболізму міста Х. Асебільйо називає «динамічне збереження», яскравим прикладом якого наводить реконструкцію пам'ятників архітектури періоду Баухауза в Тель-Авіві. Коли була дозволена надбудова в 1 – 2 поверхи. Її коштом було збережено старі частини будівель. «...Надбудова не змінила вигляд вулиці, не погіршила інсоляцію будинків» (рис. 2а). До іншого типу динамічного збереження він відносить приклади надання інфраструктурі, яка не використовується за першочерговим призначенням, нової функції. Приклад – Нью-Йоркська залізниця західної частини Манхеттену, що раніше обслуговувала підприємства, які на сьогоднішній день виявились закритими. Інфраструктуру переобладнали під інші функції, частково під громадський парк (рис. 2б).

На основі викладеної інформації визначення терміну «динамічне збереження» можливо сформулювати як процес реконструкції чи рефункціоналізації архітектурних об'єктів різних ієрархічних рівнів в межах населених пунктів, що враховує природні, соціально демографічні та антропогенні фактори [1], тобто процес, побудований на адаптивній системі управління [2, 3].

На відміну від західної моделі розвитку міст, міста пострадянського простору і досі піддаються регресивному впливу командних систем управління [2, 3].

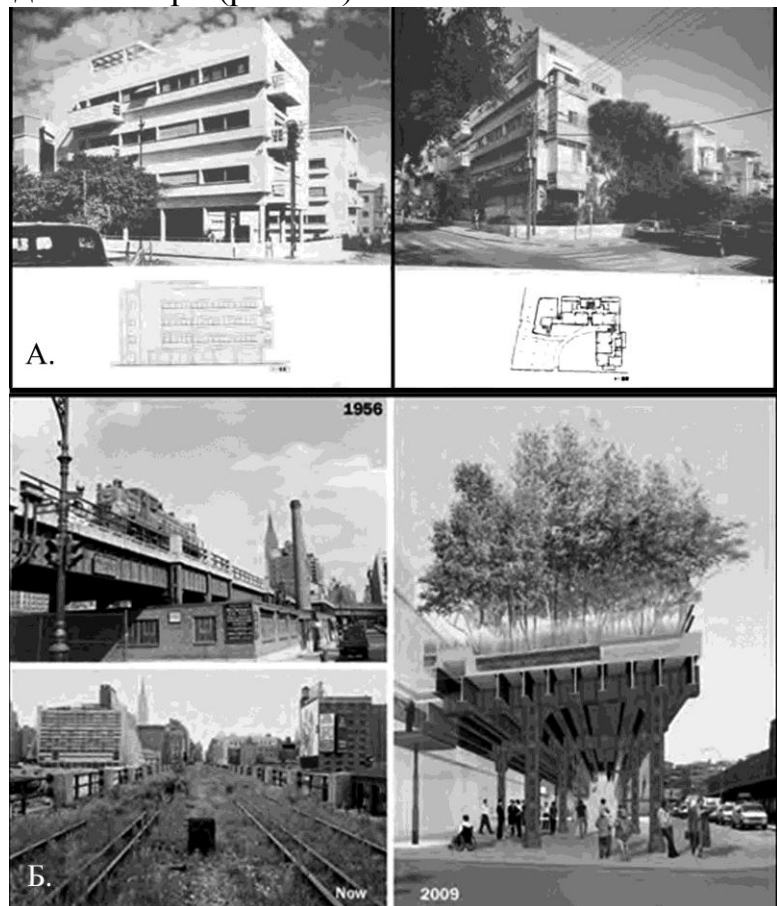

Рис. 2. Х. Асебільйо: Динамічне збереження.

Наприклад, в Російській Федерації для такого синергетичного поняття як «реновація» (відтворення, оновлення художніх пам'яток, реставрація з

елементами модернізації, теж що реконструкція) введене директивне визначення. Це: «примусове звільнення території (знесення будівель і споруд, витяг з підземного простору інженерних комунікацій, мереж та ін.) для забезпечення можливості нового будівництва незалежно від ступеня збереження розташованих на ній будівель».

Подібний підхід до регенерації тканини міста призводить до людських та матеріальних перевитрат на демонтаж, утилізацію та повторне зведення комунікацій, конструкцій тощо. А отже знижує економічну привабливість для інвесторів та ефективність об'єктів нового будівництва.

Крім того архітектура міста має завжди залишатись динамічною і поєднувати в собі об'єкти та нашарування різних періодів історії, включаючи сучасний. Існування у містах індивідуальних пізнавальних рис народжує феномен культури конкретного міста і дозволяє регенерувати тканину без утворення «штучних операційних рубців».

Рис.3. Військово-історичний музей в Дрездені.

Дуже важливим є автентичне збереження навіть окремих елементів архітектури, в тому числі декору. Так наприклад для Києва подібним класичним елементом є «маска вдови, що плаче». Цей елемент прослідковується в багатьох відреставрованих будівлях київського модерну, що дає підстави вважати його характерним елементом поза часом. Але існує і інша сторона занадто прискіпливого збереження автентичності архітектурних об'єктів та певного історичного ареалу, що виражається двома негативними рисами сучасної пострадянської архітектури:

- тотальною реставрацією об'єктів без осучаснення їх функції;

- прямим цитуванням архітектурних об'єктів в нових конструктивних рішеннях, тобто створенням окремих еkleктичних об'єктів, або навіть псевдо історичних ареалів в межах міста.

Цікавим рішенням *осучаснення реставрації* є проект реконструкції військово-історичного музею в Дрездені Даніеля Лібескінда (рис. 3). Величезний клиновидний п'ятиповерховий обсяг з бетону, сталі і скла пронизує симетричний класичний фасад старої будівлі подібно носу закутого в броню лінкора. Конструкція вагою близько 140 тонн, увінчана панорамним майданчиком, розташованим на висоті 30 м, звідки відкриваються красиві види Дрездена. Осучаснення класичного

об'єму будівлі за допомогою динамічного сегменту не лише збільшило площу комплексу, але й вдихнуло у нього нове життя. З появою нової частини загальна площа комплексу збільшилася до 22 тис. м², таким чином, музей з площею виставкових залів близько 10 тис. м² став найбільшим подібним об'єктом у країні. Цікаве архітектурне рішення приваблює у його стіни не лише поціновувачів військової історії, але й сучасні експозиції та інсталяції, творчу інтелігенцію, молодь. Символічно, що відповідно до осучаснення підходу реконструкції притаманного рисам постмодернізму, головною темою Музею стала не війна, а скоріше «Людина на війні», незалежно від епохи, часу і кордонів.

Зміна функціонального призначення. Не дивлячись на цілковиту можливість зміни функції, яка продиктована видом реконструкції, коли зберігається лише фасадна частина, а отже існує можливість кардинальної зміни конструктивної системи та присвоєння функцій, які вписуються в великопроботні простори, в спорудах, що реконструюються на території України, за невеликим виключенням, ця можливість не використовується. Навпаки, майже завжди прослідковується функціональна спадковість, що значно знижує вартісні показники ділянки реконструкції та експлуатаційні можливості споруди.

Рис. 4. Н. Фостер. Херст Тауер

Закордоном активно використовується можливість не лише зміни конструктивної системи, але й призначення простору споруди вцілому. Вдалим прикладом подібної реконструкції можна вважати проект Н. Фостера Херст-Тауер в Нью Йорку, побудований для всесвітньо відомої медіа корпорації. Головний акцент внутрішньої будови башти Фостер зробив на вестибулі, що займає увесь простір цоколя будівлі і функціонально схожий на центральну площу міста. Цей вестибуль – це зовнішні стіни, що залишились від попередньої споруди. Він має 70-80 футів висоти і вінчається прозорою скляною стелею. В ньому подібно як від площі розходяться дороги в інші місця. Із вестибуля забезпечується доступ в усі кутики та закутки усередині башти. Тут розташовані: головний ліфтовий вузол, рівні бельетажів, кафетерій та конференц-зал. Усередині вестибуля можна переміщатися по декількох діагональних ескалаторах із сталі та скла, що нагадують струмені прохолодної води. Відчуття посилюються завдяки реальній, справжній воді, що стікає по

скляних уступах. Вода виконує не лише естетичні функції, але і служить для регулювання температури всередині приміщення.

Отже при реконструкції об'єктів закордоном архітектори керуються загальними правилами постмодернізму, а саме у разі будь-якої зміни середовища, відбувається і відповідна зміна форми. Яскравим прикладом виявлення всіх перерахованих рис є ще один проект Н. Фостера купол над Рейхстагом. Відреконструйований купол символізує перехід від тоталітаризму до прозорої демократії: обхідні оглядові площадки під куполом відкривають вид не лише на панораму Берліна, але й в сторону зали засідань. Відхід від оригінального вигляду куполу продиктований ще й тим, що сучасна конструкція у вигляді воронки, вкрита дзеркалами, слугує додатковим джерелом світла для зали засідань. Тобто привнесені зміни перш за все відображають соціальні та фізіологічні потреби людства. І все це – лише в окремо взятій частині споруди.

Рис. 5. Сучасний вигляд куполу над Рейхстагом

Щодо *зміни функції* існують інші найрізноманітніші випадки. Зокрема організація в межах культових споруд культурного центру (будівля монастиря святого Франциска 1721 -1729 роки будівництва, Сенпедор, Іспанія); книжкового магазину (Домініканський собор (1294 р.), Нідерланди); приватного житла в будівлі колишньої церкви в Ноттінгхемі, в Лондоні і, навіть, спортивного клубу в Монреалі, штат Квебек, Канада.

Аналіз термінології та прийомів реконструкції (таблиця 1) виявив, що вітчизняній реконструкції скоріше притаманні риси реставрації, що виключає можливість сучасних нашарувань на основні існуючі тектонічні частини фасадів. Це обмеження хоча і допомагає зберегти об'єкти у первозданному вигляді, але так само має ряд негативних наслідків. Збереження метричного ряду композиції фасадів значно обмежує функціональні можливості споруди, а отже знижує ефективність її функціонування. Як висновок: архітектура починає існувати заради архітектури.

Таблиця 1

Архітектурно-композиційні прийоми сучасної реконструкції

ПРИЙОМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ	ПРИЙОМИ ЗАКОРДОННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ
збереження функціонального призначення	додавання супутніх функцій або повна зміна функціонального призначення
збереження цілісності об'єму	привнесення в об'єм сучасних сегментів
автентичність елементів декору	інтерпретація декору на сучасний лад
наслідування оригінальних матеріалів опорядження	привнесення сучасних матеріалів і конструкцій
	використання прийому контрасту матеріалів

Закордонна реконструкція вирізняється більш досконалими прийомами. Вона спрямована на створення комфортного для людини середовища за рахунок відмови від прямого цитування попереднього проектного досвіду. Подібний підхід робить архітектурні рішення більш сучасними та різноманітними, наділяє архітектуру рисами людяності та характеристиками прийдешнього часу.

а)

б)

в)

а) культурний центр в будівлі монастиря св. Франциска; б) книжковий магазин в Домініканському соборі; в) житловий будинок в колишній церкві Нотінгхілу.

Рис. 6. Об'єкти реконструкції зі зміною функції та внесенням в об'єм сучасних сегментів.

Доведено, що для динамічного розвитку міста більше підходять закордонні прийоми реконструкції, які на відміну від вітчизняної консервації

подовжують функціональний вік існування споруди. Підвищуючи її експлуатаційні характеристики та осучаснюючи її образ, створюють можливість прийдешнім поколінням за допомогою «цілісної реставрації» досліджувати сучасну архітектуру об'єктів з усіма їх культурними нашаруваннями, включаючи і теперішній час.

Список використаних джерел

1. Основи системного аналізу: методичні вказівки до спецкурсу / уклад.: О.В. Заїка, Ю.В. Хараборська, Г.І. Дорохіна. – К.:КНУБА, 2014. – 24 с.
2. Dorokhina G. Principles of network management of fitness facilities adapted for use by handicapped persons as a complex hierarchical system / Ganna Dorokhina // Scientific Enquiry in the Contemporary World: Theoretical Basics and Innovative Approach. – L&L Publishing. Titusville, FL, USA, 2012. – Vol. 4 "Technical Sciences". – p. 47 – 50.

Аннотація

На основе исследований процессов реконструкции и рефункционализации дано определение термину "динамическое сохранение". Проведен сравнительный анализ архитектурно-композиционных приемов современной отечественной и заграничной реконструкции. На основе исследований сделаны выводы касательно более эффективных путей развития городов.

Ключевые слова: динамическое сохранение, реконструкція, рефункционализация, реновация, эффективные пути развития города.

Annotation

Article provides a definition of the term "dynamic conservation". Analysis of architectural and compositional techniques of reconstruction carried out in article. Effective ways of urban development are indicated in article.

Keywords: dynamic conservation, reconstruction, renovation, effective ways of urban development.